

Съвет на
Европейския съюз

Брюксел, 6 април 2022 г.
(OR. en, fr)

7923/22

EDUC 122
JEUN 43
EMPL 130
SOC 213

РЕЗУЛТАТИ ОТ РАБОТАТА

От: Генералния секретариат на Съвета

До: Делегациите

№ предх. док.: 6989/22

Относно: Заключение на Съвета на относно повишаването на мобилността на учителите и обучителите, по-специално европейската мобилност, в рамките на тяхното първоначално и продължаващо образование и обучение

Приложено се изпращат на делегациите посочените по-горе заключения на Съвета, одобрени от Съвета по образование, младеж, култура и спорт на заседанието му от 4 – 5 април 2022 г.

**Заклучения на Съвета относно повишаването на мобилността на учителите и
обучителите, по-специално европейската мобилност, в рамките на тяхното
първоначално и продължаващо образование и обучение**

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

В КОНТЕКСТА НА:

1. Заклученията на Съвета относно европейските учители и обучители за бъдещето¹, в които Съветът прикани държавите членки да мотивират институциите за образование и обучение да включат мобилността на учителите и обучителите² в стратегиите си за обучение, развитие и интернационализация.

¹ В съответствие с определението, установено в Заклученията на Съвета относно европейските учители и обучители за бъдещето (ОВ С 193, 9.6.2020 г., стр. 11), за целите на настоящите заключения учител е лице с признат статут на учител (или негов еквивалент) в съответствие с националното законодателство и практика, а обучител е всеки, който извършва една или повече дейности, свързани с (теоретичното или практическо) обучение в институция за образование или обучение или на работното място. Това обхваща учителите в областта на общото и висшето образование, учителите и обучителите в първоначалното и продължаващото професионално образование и обучение (ПОО), както и специалистите в областта на образованието и грижите в ранна детска възраст и преподавателите на възрастни. Образованието и структурите за професионално развитие на учителите и обучителите се различават значително между различните области на образование и обучение. Поради тази причина относимостта на някои елементи от настоящите заключения зависи от структурата на националните системи и отделните сектори на образование и обучение.

² За целите на настоящите заключения „мобилност“ съответства на концепцията „образователна мобилност“, дефинирана в Регламент (ЕС) 2021/817 на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2021 г. за създаване на „Еразъм+“ – програма на Съюза в областта на образованието и обучението, младежта и спорта и за отмяна на Регламент (ЕС) № 1288/2013, а именно физическо преместване в държава, различна от държавата на пребиваване, с цел учебна дейност, обучение или неформално или информално учене. Тя може да бъде комбинирана с „виртуално учене“, което означава придобиване на знания, умения и компетентности чрез използването на инструменти на информационните и комуникационните технологии, които позволяват на участниците да придобият значим транснационален или международен образователен опит.

2. Резолюцията на Съвета относно стратегическа рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението с оглед на европейското пространство за образование и отвъд него (2021 – 2030 г.), в която като втори стратегически приоритет се установява „превръщане на ученето през целия живот и мобилността в реалност за всички“, включително за учителите и обучителите на учители, а като трети стратегически приоритет – „подобряване на компетентностите и повишаване на мотивацията в образователната професия“.
3. Социалния ангажимент от Порто от 7 май 2021 г., който се основава на Европейския стълб на социалните права, прокламиран на социалната среща на върха в Гьотеборг през 2017 г., и съдържа призив за инвестиции в умения, учене през целия живот и обучение в отговор на нуждите на икономиката и обществото, за да се постигне целта до 2030 г. най-малко 60 % от европейците да участват в обучение всяка година.
4. Заключениета на Съвета относно равнопоставеността и приобщаването в образованието и обучението с цел насърчаване на успеха в образованието за всички, в които държавите членки се приканват да се справят с недостига на учители, по-специално в образованието, насочено към специалните потребности, и в мултикултурна и многоезична среда. Мобилността може да окаже положително въздействие върху недостига на учители, като направи професията по-привлекателна.

КАТО ПРИПОМНЯ политическия контекст, изложен в приложението,

В СВЕТЛИНАТА НА:

5. Доклада Евридика от 2021 г. „Учители в Европа: кариери, развитие и благоденствие“, и по-специално следните основни констатации:
 - а) Транснационалната мобилност допринася за развитието на широк спектър от компетенции сред учителите. „Въпреки това, малцина от учителите в Европа са били в чужбина с професионални цели. През 2018 г. 40,9 % от учителите в ЕС са участвали в мобилност поне веднъж като ученик, като учител или и двете“³. Съществуват значителни разлики в процента на участие между европейските държави, но също и между преподаваните предмети, тъй като мобилността твърде често остава прерогатив на учителите по езици. Тенденциите в мобилността на учителите в рамките на програмата „Еразъм+“ също сочат, че по-голямата част от учителите участват в курсове в чужбина, докато обмяната на опит чрез наблюдение на работата на колеги в училище и преподавателските задачи се използват по-малко въпреки по-силното им въздействие⁴.
 - б) Транснационалната мобилност като част от първоначалната подготовка на учителите е важна. Освен ползата, която носи на бъдещия учител, транснационалната мобилност увеличава и участието в мобилност на по-късен етап от кариерата. Въпреки това мобилността на бъдещите учители по време на следването им не е широко разпространена. През 2018 г. само около една пета от учителите в прогимназиален етап на основното образование (20,9 %) в ЕС са посочили, че са били в чужбина по време на следването си. Мобилността на учителите и обучителите се насърчава и финансира на равнището на ЕС, като може да се подпомага и по схеми за финансиране на национално равнище.

³ Доклада Евридика „Учители в Европа: кариери, развитие и благоденствие“, 2021 г., стр. 21.

⁴ Статистическото приложение към годишния доклад за програмата „Еразъм+“ за 2019 г. показва, че при проектите по ключово действие 101 (мобилност на персонала в училищното образование), за които има сключен договор през 2019 г., на курсовете и обученията се падат около 40 600 от участниците (около 75 % от дейностите за мобилност), докато участниците в обмяната на опит чрез наблюдение на работата на колеги са 13 209 (приблизително 24 % от дейностите за мобилност), а в преподавателските задачи – 389 (по-малко от 1 % от дейностите за мобилност).

6. Основните пречки пред мобилността на учителите и обучителите, обхващащи проблеми от финансов характер и проблеми с признаването на квалификациите.
- а) Необходимо е да се отбележи, че по отношение на бъдещите учители и обучители схемите за мобилност понякога губят от стойността си заради различните пречки пред академичното признаване на получените квалификации. Учебните програми на учителите невинаги позволяват периоди на мобилност в чужбина. Освен това обучителите невинаги участват в периоди на мобилност по време на образователния си курс. Асистентските стажове за преподаване и обучение в други европейски държави, когато са възможни, може и да не бъдат признати за неразделна част от първоначалната подготовка на учителите и обучителите, по-специално като равностойни на училищното обучение в национална институция за образование и обучение.
 - б) За практикуващите учители и обучители пречките включват семейни отговорности и трудности, свързани с назначаването на заместващи учители и обучители.
 - в) Освен това, хоризонтален проблем е липсата на езикови компетентности.
 - г) В допълнение, учителската професия е регулирана в значителна степен на национално равнище, като са налице и разлики между държавите членки при структурирането на учебната година. Макар това да е свидетелство за многообразието и богатството на националните системи за образование и обучение в ЕС, то може и да възпрепятства организирането на училищно обучение, като например обмяна на опит чрез наблюдение на работата на колеги, преподавателски асистентски стажове и преподавателски задачи.

7. Изводите, направени в контекста на пандемията от COVID-19, която показва необходимостта в първоначалното и продължаващото образование и обучение на учителите и обучителите да бъде включено придобиването и използването на цифрови умения и компетентности в преподаването и ученето. Смесените форми на дейност, които съчетават физическа мобилност с виртуално обучение или онлайн обмен, благоприятстват условията за такова развитие и дават възможност за обмен на добри практики.

ОТЧИТА, ЧЕ:

8. Учителите и обучителите са в основата на европейското пространство за образование (ЕПО) и играят ключова роля в нашето общество. Учителите и обучителите въплъщават идеала за улесняване на придобиването на знания и ценности и насърчаване на активно гражданско участие за всички учащи. С цел насърчаване на приобщаването, равнопоставеността, висококачественото образование и обучение, педагогическите иновации и по-добрите образователни резултати, учителите и обучителите трябва да бъдат висококвалифицирани и мотивирани специалисти и да получават подкрепа от училищното ръководство.
9. Обменът на мнения и опит между колеги и тясното сътрудничество между учителите и обучителите, както и обучението и/или професионалният опит в чужбина допринасят значително за професионалното развитие на учителите и обучителите на всички равнища на образованието и обучението.

10. Мобилността е един от ключовите елементи както за практикуващите, така и за бъдещите учители и обучители. Тя способства за преодоляване на общите предизвикателства пред държавите членки по отношение на учителската професия. По-специално се очаква мобилността на бъдещи или практикуващи учители и обучители:
- а) да допринесе за личностното и академичното развитие на учителите и обучителите, като същевременно окаже благоприятно въздействие върху тяхната самоувереност;
 - б) да подобри професионалната практика и педагогическите познания, умения и компетентности на учителите и обучителите, тяхната приспособимост, пригодност за заетост и професионално развитие;
 - в) да помогне на учителите и обучителите да развият капацитет за оказване на влияние и подобряване на практиките в техните собствени институции за образование и обучение, както и в по-широката система за образование и обучение;
 - г) да допринесе за привлекателността на учителската професия.
11. В допълнение към положителното ѝ въздействие върху мотивацията, знанията, уменията и компетентностите, както и върху професионалното развитие на учителите и обучителите, мобилността на учителите и обучителите, особено европейската мобилност, е от полза и за националните системи за образование и обучение и би могла да ги подобри, тъй като:
- а) укрепва капацитета на учителите и обучителите за иновации и обмисляне на практики с цел по-добро задоволяване на нуждите на учащите;

- б) способства у учителите и обучителите да се развие чувството за принадлежност към европейска преподавателска и учебна общност чрез връзките, изградени по време на мобилността и след това, насърчава мобилността на учащите и в по-общ план допринася за развитието на европейско измерение в дейностите и проектите на техните институции за образование и обучение, както и в международните стратегии, поради което оказва въздействие върху цялата система за образование и обучение;
 - в) мобилността е ценен образователен опит, който може да окаже много голямо въздействие както за бъдещите, така и за практикуващите учители и обучители. Те трябва да са информирани за съществуващите възможности за мобилност и да бъдат насърчавани да участват в мобилността по време на своето първоначално и продължаващо образование и обучение;
 - г) подпомага развитието на мрежи от учители и обучители в цяла Европа.
12. Мобилността на учителите и обучителите в Европа е ключов елемент за изграждане на доверие, засилване на сътрудничеството и насърчаване на взаимното разбирателство между държавите членки по отношение на националните системи за образование и обучение. Освен това мобилността е от ключово значение за утвърждаването на общите европейски ценности, както и за насърчаването на многоезичието и културното многообразие.

ПРИЕМА, ЧЕ:

13. Едно амбициозно ЕПО следва да се основава на високо компетентни и мотивирани учители и обучители. Европейската мобилност следва да се разглежда като полезна за образованието и обучението на учителите и обучителите, така че да се разшири достъпът до многообразието от качествени подходи за преподаване и да се отговори на нуждите на учащите. Европейското измерение има потенциала да донесе добавена стойност на професионалното обучение и/или практика на съответните учители или обучители в рамките на националните образователни системи.

14. Особено внимание следва да се обърне на бъдещите учители и обучители и на техния достъп до мобилност, по-специално европейска мобилност, като част от тяхното първоначално образование и обучение в съответствие с националните системи за образование и обучение. Това създава условия и за мобилност на по-късен етап от професионалното им развитие.
15. С цел ЕПО да се превърне в реалност до 2025 г. и да се предоставят възможности за мобилност на всички учители и обучители, трябва да се премахнат съществуващите пречки, когато е целесъобразно и в съответствие с националните образователни системи и политики.
16. За мобилността на учителите и обучителите ще бъде от особена полза подпомагане от:
 - а) европейски програми за финансиране като „Еразъм+“;
 - б) бъдещата европейска платформа за училищно образование, която ще включва eTwinning и портала за училищно образование, Електронната платформа за учене на възрастни в Европа (EPALE), както и всички инициативи, които насърчават партньорствата между институциите за образование и обучение в ЕС;
 - в) академиите за учители по програмата „Еразъм+“, които ще бъдат оценени с оглед на по-нататъшното развитие след 2025 г.;
 - г) инициативата „Европейски университети“, когато е уместно.

17. Мобилността на учителите и обучителите следва да продължи да се насърчава и разширява, за да се превърне в обичайна практика. Степента на мобилност на учителите и обучителите в тяхното първоначално и продължаващо образование и обучение може да се наблюдава на равнището на държавите членки и ЕС. На Постоянната група по показателите и критериите следва да се възложи проучването на подходящи форми на събиране на данни за измерване на мобилността на учителите и обучителите. Констатациите на Постоянната група следва да се вземат предвид по отношение на планирания преглед на стратегическата рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението с оглед на европейското пространство за образование и отвъд него⁵.

ПРИКАНВА ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ, В СЪОТВЕТСТВИЕ С НАЦИОНАЛНИТЕ УСЛОВИЯ И ПРИНЦИПА НА СУБСИДИАРНОСТ:

18. Да насърчават възможностите за европейска мобилност на учителите и обучителите, например чрез премахване на съществуващите пречки, когато е целесъобразно, предоставяне на организационна и финансова подкрепа, когато е възможно, споделяне на решения във връзка с назначаването на заместващи учители и обучители и популяризиране на програми за мобилност.
19. Да насърчават възможностите за мобилност и да поощряват мобилността на директорите на училища заради ползите от мобилността за собственото им професионално развитие, за техните институции за образование и обучение, но също и като инструмент за подпомагане и насърчаване на мобилността на учителите и обучителите.

⁵ Както беше посочено в Резолюцията на Съвета относно стратегическа рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението с оглед на европейското пространство за образование и отвъд него (2021 – 2030 г.), Комисията ще публикува пълен доклад относно ЕПО през 2025 г. „Въз основа на тази оценка Съветът осъществява преглед на стратегическата рамка – включително цели на равнище ЕС, управленска структура и методи на работа“ (ОВ С 66, 26.2.2021 г., стр. 1).

20. Да интегрират мобилността в системите за образование и обучение на учители и обучители, когато е целесъобразно, както за първоначалното, така и за продължаващото образование и обучение. Да насърчават участието в дейности по „Еразъм+“, например академиите за учители по програмата „Еразъм +“ и инициативата „Европейски университети“. Опитът от двустранното сътрудничество може да бъде отправна точка и да послужи за вдъхновение за по-нататъшно развитие.
21. Да улесняват, когато е целесъобразно, официалното признаване на резултатите от периодите на мобилност, по-специално от периодите на преподаване и обучение в чужбина, в първоначалното образование на учители и обучители, за професионалното развитие или напредването в кариерата.
22. Да проучат възможностите за стимулиране на качествено изучаване на чужди езици в системите за първоначално и продължаващо образование и обучение на учители и обучители, когато е целесъобразно, с цел увеличаване на участието им в програми за мобилност, за развиване на компетентности, които са необходими за работа с чуждестранни ресурси и материали.
23. За да се даде възможност на учителите и обучителите, които желаят това, да бъдат мобилни, да идентифицират и насърчават, когато е целесъобразно и при надлежно зачитане на автономността на институциите, „прозорци за мобилност“ както за практикуващите, така и за бъдещите учители и обучители, т.е. препоръчителни периоди в учебната година и/или учебните програми за първоначално обучение на учители и обучители, предназначени да дадат възможност за участие в мобилност. Това може да включва набелязване на подходящи периоди, през които институциите за образование и обучение да организират на място дейности за обучение както за практикуващи, така и за бъдещи учители, и дейности за образователно развитие за обучители.

24. Да насърчават, когато е целесъобразно, използването на модули за обучение, които са подходящи и насочени към Европа, в рамките на първоначалното и продължаващото образование и обучение на учители и обучители, които биха могли да включват програми като действията по инициативата „Жан Моне“ също и по отношение на началното и средното образование.
25. Да насърчават, когато е целесъобразно, изграждането на капацитет чрез стимулиране на различни форми на местно и регионално сътрудничество, като например консорциуми по програма „Еразъм+“, ръководени от регионални училищни/институционални органи, които гарантират, че проектите за мобилност имат по-широко въздействие и подкрепят физическото или онлайн участие на учители и обучители от по-малки или по-отдалечени институции за образование и обучение в дейности за професионално развитие в чужбина.
26. Да подкрепят, когато е целесъобразно, повишаването на капацитета на институциите за образование и обучение да организират в своите рамки и да се възползват от дейностите за мобилност както за практикуващи, така и за бъдещи учители и обучители.
27. Да насърчават използването на цифрови инструменти и платформи, включително eTwinning и EPALЕ, за допълване и подготовка на физическата мобилност, подобряване на цифровите умения и компетентности и насърчаване на по-нататъшно транснационално сътрудничество.
28. На основата на обективни данни да насърчават възможности за професионално развитие на работното място за учители и обучители, които биха могли да се възползват от дейностите за мобилност, и да популяризират проучвания, свързани с усилията на държавите – членки на ЕС, във връзка с мобилността на учителите, като същевременно се търсят други аспекти на взаимодействие с научноизследователската дейност.

ПРИКАНВА КОМИСИЯТА, В СЪОТВЕТСТВИЕ С ДОГОВОРИТЕ И ПРИ ПЪЛНО ЗАЧИТАНЕ НА ПРИНЦИПА НА СУБСИДИАРНОСТ:

29. Да насърчава възможностите за мобилност на учителите и обучителите чрез програмата „Еразъм+“, включително чрез осигуряване на необходимата подкрепа за академиите за учители по програмата „Еразъм+“, които ще бъдат оценени с оглед на по-нататъшното развитие след 2025 г.
30. Да картографира съществуващите инструменти за насърчаване на мобилността на учителите и обучителите и да популяризира тези инструменти, като се използват например платформи като бъдещата европейска платформа за училищно образование (която ще включва eTwinning и действащия портал за училищно образование) и EPALE.
31. В сътрудничество с държавите членки да проучи възможността за разработване на рамка на политиката на европейско равнище за увеличаване на броя и качеството на възможностите за образователна мобилност както за бъдещите, така и за практикуващите учители и обучители в Европа, въз основа на действителните им потребности от мобилност. Подобна рамка би могла например да подпомогне преодоляването на пречките пред мобилността, да осигури подкрепа на държавите членки за насърчаване на мобилността и европейското измерение на преподаването в рамките на първоначалното и продължаващото образование и обучение на учителите, да доразвие възможностите за образователна мобилност и да предостави информация относно възможностите за финансиране и мобилност.

32. Да се занимае с мобилността на работното място, като проучи възможността за евентуално изготвяне, на доброволен принцип, на европейски насоки за разработване на национални рамки за кариерно развитие и ориентиране през целия живот, като по този начин се подпомага напредването в кариерата на учителите и обучителите.
33. Да продължи да насърчава автоматичното взаимно признаване на квалификациите, и по-специално на периодите на мобилност в чужбина в областта на образованието и обучението на учители и обучители⁶.
34. Да си сътрудничи с държавите членки при анализа на осъществимостта и добавената стойност на „прозорците за мобилност“ в учебните програми за бъдещи учители и обучители.
35. Да докладва на Комитета по образование за вземането на последващи решения във връзка с резултатите от работата на Постоянната група по показателите и критериите за мониторинга на мобилността на учителите и обучителите с оглед на насърчаването и разширяването на потенциала за мобилност.

⁶ В съответствие с Препоръката на Съвета от 26 ноември 2018 г. относно насърчаването на автоматичното взаимно признаване на квалификациите за висше образование и за завършен гимназиален етап на средно образование и квалификациите по обучение и на резултатите от периоди на учене в чужбина (ОВ С 444, 10.12.2018 г., стр. 1).

ПОЛИТИЧЕСКИ КОНТЕКСТ

Европейски съвет

- Заключение на Председателството – Лисабон, 23 – 24 март 2000 г.

Съвет на Европейския съюз

- Заключение на Съвета от 26 ноември 2009 г. относно професионалното развитие на учителите и училищните ръководители (ОВ С 302, 12.12.2009 г., стр. 6)
- Заключение на Съвета относно образованието и грижите в ранна детска възраст: да осигурим на всички деца най-добрия старт в живота за утрешния свят (ОВ С 175, 15.6.2011 г., стр. 8)
- Заключение на Съвета от 20 май 2014 г. относно ефективната подготовка на преподавателите (ОВ С 183, 14.6.2014 г., стр. 22)
- Заключение на Съвета относно училищното развитие и върховите постижения в областта на преподаването (ОВ С 421, 8.12.2017 г., стр. 2)
- Препоръка на Съвета от 22 май 2018 г. относно утвърждаването на общите ценности, приобщаващото образование и европейското измерение на преподаването (ОВ С 195, 7.6.2018 г., стр. 1)
- Заключение на Съвета „Към визия за европейско образователно пространство“ (ОВ С 195, 7.6.2018 г., стр. 7)

- Препоръка на Съвета от 26 ноември 2018 г. относно насърчаването на автоматичното взаимно признаване на квалификациите за висше образование и за завършен гимназиален етап на средно образование и квалификациите по обучение и на резултатите от периоди на учене в чужбина (ОВ С 444, 10.12.2018 г., стр. 1)
- Препоръка на Съвета от 22 май 2019 г. за висококачествени системи за образование и грижи в ранна детска възраст (ОВ С 189, 5.6.2019 г., стр. 4)
- Препоръка на Съвета от 22 май 2019 г. относно всеобхватен подход към преподаването и изучаването на езици (ОВ С 189, 5.6.2019 г., стр. 15)
- Резолюция на Съвета относно по-нататъшното развитие на европейското пространство за образование в подкрепа на ориентирани към бъдещето системи за образование и обучение (ОВ С 389, 18.11.2019 г., стр. 1)
- Заключение на Съвета относно европейските учители и обучители за бъдещето (ОВ С 193, 9.6.2020 г., стр. 11)
- Препоръка на Съвета от 24 ноември 2020 г. относно професионалното образование и обучение (ПОО) за постигане на устойчива конкурентоспособност, социална справедливост и издръжливост (ОВ С 417, 2.12.2020 г., стр. 1)
- Резолюция на Съвета относно стратегическа рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението с оглед на европейското пространство за образование и отвъд него (2021 – 2030 г.) (ОВ С 66, 26.2.2021 г., стр. 1)
- Заключение на Съвета относно равнопоставеността и приобщаването в образованието и обучението с цел насърчаване на успеха в образованието за всички (ОВ С 221, 10.6.2021 г., стр. 3)

- Заключение на Съвета относно инициативата „Европейски университети“ – хвърляне на мост между висшето образование, научните изследвания, иновациите и обществото: проправяне на пътя за ново измерение в европейското висше образование (ОВ С 221, 10.6.2021 г., стр. 14)
- Резолюция на Съвета относно нова европейска програма за учене за възрастни за периода 2021 – 2030 г. (ОВ С 504, 14.12.2021 г., стр. 9)

Европейска комисия

- Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите относно постигането на европейското пространство за образование до 2025 г. (COM(2020) 625 final)
- *Обзор на образованието и обучението за 2021 г.: образование и благосъстояние*, Служба за публикации, 2021 г.

